

dobju 1953—1979, opredeljena je vloga industrije v regionalnem razvoju, posebej pa je obravnavana funkcija storitvenih dejavnosti kot elementa infrastrukturne opremljenosti prostora. Vsi elementi so prikazani na številnih kartah, ki nas seznanjajo s prostorsko razporeditvijo posameznih pojavov v obmejnem območju.

Razprava D. Pluta predstavlja poseben pristop v geografskem proučevanju. Na primeru Bele krajine je prikazana metodologija pokrajinsko-ekološkega raziskovanja, ki omogoča kompleksno vrednotenje pokrajinskega potenciala na osnovi spoznavanja notranje zgradbe in strukture pokrajine ter posameznih pokrajinskih elementov (geofaktorjev). Podan je oris pokrajinsko-ekoloških mozaikov Bele krajine ter njihova ekološka in ekonomska ocena, ki daje osnovo za nadaljnje združevanje enot v pokrajinsko-ekološki shemi, to je mikrohore, mezohore in makrohore. Zanimiv metodološki pristop je podrobno razložen in tudi prikazan s kvantitativnimi ter kartografskim prikazom.

M. Špes je prispevala razpravo o problemih življenjskega okolja v Celju, v kateri sistematično obravnava različne vidike negativnih vplivov industrije na človekovo okolje. Posamezna poglavja obravnavajo onesnaženje zraka in s tem povezane poškodbe na vegetaciji ter stopnjo poškodovanosti glede na etažnost kotline. Analizirani so vzroki za tovrstno poškodovanje vegetacije. Posebno poglavje govori o onesnaženju tekočih voda in odpadnih vodah, ločeno pa je obravnavana tudi problematika odstranjevanja trdih odpadkov.

V zadnjem prispevku nam R. Genorio predstavlja geografsko proučevanje mednarodnih migracij. Razprava podaja teoretsko in metodološko opredelitev problematike s podrobnim orisom in utemeljitvijo procesološkega pristopa v geografiji na primeru proučevanja migracij. Pri tem se navezuje na izkušnje pri proučevanju te problematike na primeru slovenskega izseljenstva v Kanadi, in podaja najpomembnejše rezultate raziskave, ki je zajela analizo vzrokov izseljevanja, demogeografskih značilnosti slovenskih izseljencev ter današnji socialnoekonomski položaj Slovencev v Kanadi.

Pestrost objavljenih prispevkov predstavlja ob predstavitvi novih metodoloških pristopov osnovno značilnost dvajsete številke Geographice Slovenice, ki s tem uspešno nadaljuje posredovanje novejših rezultatov geografskih proučevanj v slovenski geografiji kot tudi širši strokovni javnosti.

Ivo Piry

Geografski zbornik XXI, SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, Ljubljana, 1981, 188 strani.

Tudi 21. zvezek Geografskega zbornika prinaša zanimive in koristne ugotovitve razvejanega programa Geografskega inštituta Antona Melika (GIAM). Neutrudni glavni urednik, akademik prof. dr. Svetozar Ilešič, v predgovoru opozarja na težave geografov zaradi zmede glede pravopisnih pravil. Največ je po njegovem mnenju k temu prispevalo dejstvo, da je čedalje bolj zapleteno vprašanje pisave krajevnih imen, sestoječih iz dveh ali več besed.

Med razpravami pomenijo prispevki D. Mezeta o hribovskih kmetijah ob Kokri in v Krvavškem predgorju, A. Kranjca in F. Lovrenčaka o poplavnem svetu na Kočevskem polju in M. Šifererja o katastrofalnem učinku neurij v severovzhodni Sloveniji v avgustu 1980 uspešno urenjevanje širše zastavljenih dolgoročnih nalog Geografskega inštituta Antona Melika. Razveseljiva pa je tudi novost, študija I. Gamsa in K. Natka, o geomorfološki karti 1:100 000 in razvoju reliefa v Litijski kotlini.

Uvodno mesto je namenjeno novemu raziskovalnemu področju, študiji I. Gamsa in K. Natka, *Geomorfološka karta 1:100 000 in razvoj reliefa v Litijski kotlini* (s 7 tabelami, 13 podobami, 8 slikami v besedilu in 1 barv-

no karto v prilogi). Geomorfološka karta okolice Litijske, ki predstavlja zahodni del hribovitega predalpskega Posavskega hribovja, je celotna geomorfološka karta. Gre za prvo tovrstno tiskano karto v Jugoslaviji, izdelano po konceptu Mednarodne komisije za geomorfološka snemanja in kartiranje pri Mednarodni geografski uniji, in je bila izdelana kot poskusna karta za usklajevanje enotne koncepcije in legende Geomorfološke karte Jugoslavije 1:100 000, ki nastaja v okviru zvezne raziskovalne naloge.

Izkušnje in problemi v zvezi z nastajanjem karte so bili predstavljeni tudi na drugem zveznem posvetovanju o geomorfološkem kartiranju, ki ga je GIAM organiziral aprila 1979 v Ljubljani. Zaradi pionirskega dela v jugoslovanskem merilu predstavlja študija brez dvoma tudi pomemben metodološki prispevek. Skopo odmerjene vrstice nam ne dopuščajo podrobnejšega pregleda rezultatov in dilem, ki sta jih nakazala avtorja. Navedimo le nekaj poglobitnih vsebinskih in metodoloških novosti v primerjavi z legendo omenjene mednarodne komisije. Kraško ozemlje je razdeljeno na dve kategoriji, in sicer kraški in fluvio-kraški tip reliefa, ki je v glavnem omejen na triadne dolomite in strma pobočja v apnencu. Pri kategorijah nagnjenosti pobočij so bile s funkcijskega vidika (kmetijstvo) vnešene meje pri 12° in 20° ter 32° (spodnja meja intenzivne denudacije regolita). Doline so bile razvrščene glede na širino in obliko. Kvantitativno je bila ugotovljena tudi gostota slemen, in sicer na 1 km² ozemlja. Najmanjšo gostoto slemen imajo kraške planote in terase v dolinah. V zvezi z analizo strmcev savskih pritokov podčrtujeta avtorja neenakomerne tektonske premike, sodeč po poševnih slemenskih nivojih pa je nekaj predelov doživelo tudi poševni neotektonski premik. Glede podobne o razvoju reliefa se avtorja ne ogrevata za neotektonsko analizo Premruja o ostrem ločevanju (16 faz) neotektonskega premikanja delov površja. Po njunem mnenju je predstavitev Save iz moravsko-trboveljske-laske sinklinale v današnjo dolino posledica pretočitev, ki jih je povzročilo zastajanje ozemlja v Litijski kotlini.

Celotna geomorfološka karta litijske okolice je bila predstavljena tudi kot primer možnosti uporabe pri regionalnem planiranju. Brez dvoma pomeni predstavljena geomorfološka karta tudi primer aplikativnosti tovrstnega geomorfološkega raziskovanja.

Sledi razprava D. Meze, *Hribovske kmetije ob Kokri in v Krvavškem predgorju* (s 16 slikami in besedilo in 3 kartami v prilogi). Vestni in vztrajni proučevalec hribovskih kmetij na Slovenskem nam predstavlja regionalno-geografsko slabo obdelan del slovenske zemlje, dolino Kokre in del severnega obrobja Ljubljanske kotline. Poglavitni namen raziskave je po mnenju avtorja analiza današnjega gospodarskega stanja hribovskih kmetij in stopnja ter možnosti preusmerjanja iz starega, avtarkičnega stanja na sodobni, tržni način gospodarjenja. Naj k temu dodamo še misel o izjemnem pomenu ohranjanja življenja in kulturne pokrajine v oddaljenih, višje ležečih slovenskih pokrajinah z vidika SLO. Vsekakor dovolj umestni in tehtni razlogi, ki podčrtujejo tudi praktično, družbeno pomembno vrednost tovrstnega celovitega geografskega proučevanja.

D. Meze opozarja na izjemni pomen modernizacije govedoreje, ki je povzročila preusmeritev iz samooskrbnega v tržno gospodarjenje, seveda v tesni odvisnosti od ustrezne cestne povezave. Gozdne poti niso pomembne le zaradi možnosti prodaje pridelkov, lesa in živine, njihov pomen je predvsem v tem, da so zadržale na kmetijah tudi tiste prebivalce, ki so se zaposlili v neagrarnih poklicih v bližini Kranja in Kamnika.

Povprečna velikost hribovske kmetije obravnavane regije (28,9 ha) je namreč premajhna, da bi lahko ljudje živeli samo od kmetijstva, zato je razumljivo občutno krčenje deleža čistih kmetij (30,4 %) in naraščanja tako imenovanih polčistih (46,4 %) in mešanih kmetij (23,2 %), kjer se je na splošno tudi najbolj dvignila življenjska raven prebivalcev. Preusmerjanje na tržno proizvodnjo je v zaostanku, delno izjemo predstavlja le Zg. Jezerško, Apno in Štefanja gora. Avtor upravičeno kritično ugotavlja, da smo premalo konkretno storili za ohranjanje življenja na hribovskih kmetijah.

V razpravi lahko razen praktičnih novosti (v primerjavi s proučevanji avtorja hribovskih kmetij Gornje Savinjske doline) zasledimo tudi nove metodološke prijeme, zato seveda z zanimanjem pričakujemo nadaljnje tovrstne proučitve.

A. Kranjc in F. Lovrenčak predstavljata *Poplavni svet na Kočevskem polju* (z 8 slikami v besedilu in 2 kartona v prilogi). Proučevanje je bilo opravljeno v okviru naloge »Geografsko proučevanje poplavnih področij v Sloveniji«. A. Kranjc se torej ponovno vrača k proučevanju nekaterih pokrajinskih potez Kočevskega polja, katerega pravzaprav proučuje že vse od študentskih let naprej. Tokrat nam ga ob doprinosu F. Lovrenčaka predstavlja nekoliko drugače, s poudarkom na raziskovanju poplav robnega (kontaktnega) Kočevskega polja.

Največji vodotok Kočevskega polja — Rinža je obenem tudi največji »krivec« za poplave, ki ob rednih poplavah prekrijejo 3,04 km², ob izjemno velikih povodnjih pa 7,33 km² površja. Redne poplave nastopajo navadno 3—4-krat letno, izjemne poplave pa v povprečju vsakih 10 let. F. Lovrenčak, ki je podrobno raziskal pedološke in vegetacijske poteze poplavnega sveta ugotavlja, da v poplavnem svetu Kočevskega polja prevladujeta dva tipa prsti: obrečna rjava prst in glej, več pa je obrečnih rjavih prsti. Na poplavnem svetu je največ travniškega rastja, ki se glede na različne tipe prsti loči v floristični sestavi in fiziognomiji. Njive so tudi na poplavnem svetu, naselja pa so izven področja rednih poplav. Največ škode povzročajo po mnenju obeh avtorjev velike povodnji, ki spremene življenjski ritem naselij vzdolž Rinže. Avtorja argumentirano in upravičeno ugotavljata, da bi bilo potrebno posvetiti večjo pozornost ukrepom, ki bi posegli v mehanizem poplav v celotnem Ribniško-kočevskem polju.

Spremljanje naravnih nesreč je stalna naloga sodelavcev GIAM. Tokrat je predstavljena podrobna študija M. Šifrerja, *Katastrofalni učinki neurij v severovzhodni Sloveniji, avgusta 1980* (z 32 slikami in 1 karto v besedilu). Avtor ugotavlja, da so bila avgusta in novembra 1980 v Sloveniji številna neurja, ki so pustošila po Koprskem Primorju, v okolici Novega mesta, med Vrhniko in Ljubljano in v Savinjski dolini. Po intenzivnosti in katastrofalnih posledicah pa je bilo najbolj prizadeto področje severovzhodne Slovenije. Zato je razumljivo, da je M. Šifrer s temeljito analizo opozoril na dvoje katastrofalnih neurij: prvo je 4. avgusta 1980 zajelo ravniški svet ob Muri, drugo pa 12. avgusta istega leta severovzhodni del Slovenskih goric. Pomurje je 4. avgusta 1980 doživelo izjemno neurje, ki je zaradi prevlade njivskih površin povzročilo veliko škodo. Posebno škodljiva sta bila veter in toča, in to kljub temu, da tudi dež nikakor ni bil neznaten. Toča je naredila veliko škodo na drevju, vinski trti ter poljščinah. Sunkovit zahodni in severozahodni veter, ki je pihal s hitrostjo 175—200 km na uro, pa je povzročil veliko škodo tudi na hišah, gospodarskih poslopjih, javnih zgradbah in kulturnih spomenikih. Samo na jugoslovanski strani je bilo škode za okrog 401,129.000 dinarjev.

Komaj 13 dni po opisani katastrofi, torej 12. avgusta pa je zelo podobno neurje z dežjem, točo in vetrom naredilo ogromno škodo na severovzhodnem delu Slovenskih goric. V razliko od Pomurja je neurje divjalo po gričevnatem svetu, najbolj pa so bila prizadeta kmetijska vinorodna področja, kjer je prišlo tudi do silovite erozije in premikanja tal. Toča je močno poškodovala sadovnjake in vinograde, skupna škoda pa je znašala kar 600,392.000 dinarjev.

Dušan Plut

Meje, manjšine in obmejno sodelovanje

Dvoje priznanih raziskovalnih institucij, »Geografski inštitut Univerze v Baslu« in »Inštitut za mednarodna sociološka vprašanja«, je objavilo tri študije o obmejnem sodelovanju in prekomejnih tokovih v Evropi. Med